De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut**, Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 11 Januari 1891. N°. 681.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden **ƒ 1.20.** Afzonderlijke nummers aan het Bureel **10 Cent.**
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels **90** Cent; voor elken regel meer **15** Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen **10** Ct. per regel.

Van het heilig Avondmaal.

ZONDAGSAFDEELING XXIX.

> En hij nam brood, en als hij gedankt had, brak hij het, en gaf het hun, zeggende: Dat is mijn lichaam, hetwelk voor u gegeven wordt; doet dat tot mijne gedachtenis.
> Lukas 22 : 19.

V.

Zoo gaat er dan in het Sacrament des heiligen Avondmaals eene goddelijke werking op de zielen der geloovigen uit; eene actie van den Drieëenigen God, waarin, althans tot op zekere hoogte, zeer wel de werking des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes te onderscheiden is.

Hiermede is echter de *uitwerking* van deze goddelijke actie op de geloovigen nog niet toegelicht, en zoo blijft ons dus nog de vraag te beantwoorden: Wat grijpt er, tengevolge van deze goddelijke inwerking, door en onder het gebruik van het sacrament des heiligen Avonemaals, in het hart van den geloovige plaats?

Met opzet zeiden we: *in het hart* van den geloovige. Immers er zijn ook thans weer dwaalleeraars opgestaan, die de sacramenteele werking van het heilig Avondmaal niet tot *het hart* beperken, maar ons pogen aan te prediken, dat er bij en door het heilig Avondmaal ook een actie op *ons lichaam* plaats grijpt.

Deze dwaalleeraars raakten allen min of meer op Pantheïtische wegen verdoold. Het Pantheïsme toch is die zienswijze, die de grenzen en onderscheidingen tusschen God en de wereld, geest en stof, ziel en lichaam enz., verzwakt en opheft, ook al belijdt men daarbij nog te gelooven aan het persoonlijk bestaan van God. De mannen dezer richting passen hier nu die uitwissching van de grenzen tusschen ziel en lichaam op tweeërlei manier toe. Vooreerst toch zeggen ze, dat in den verheerlijkten Christus het lichaam geestelijke eigenschappen bezit; en ten tweede leeren ze, dat op het lichaam van den geloovige eene geestelijke werking van de ziel uitgaat. Blijkbaar heeft men dus te doen met een dwaalleer, die op Lutherschen bodem ontstond. De Lutherssche kerk toch had beleden, dat in den verheerlijkten Christus de eigenschappen van zijn goddelijke natuur zich mededeelden aan en overgingen op zijn menschelijke natuur. Goddelijke en menschelijke natuur waren dus in den verheerlijkten Christus tot een soort Godmenschelijke natuur saamgevlochten, zooal niet saamgesmolten. Ook de menschelijke natuur van den verheerlijkten Christus was dus *alomtegenwoordig*; en daar nu deze goddelijke eigenschap aan *geheel* Jezus' menschelijke natuur, d. w. z. zoowel aan zijn *lichaam* als aan zijn *ziel* werd toegekend, wierd het principieele onderscheid tusschen Jezus' lichaam en Jezus' ziel metterdaad opgeheven. En vandaar dat latere dwaalleeraars slechts aan dezen draad behoefden voort te spinnen, om al spoedig tot een algeheele dooreenmenging te komen, waarbij men in den verheerlijkten Christus een wezen zag, in hetwelk eenerzijds het goddelijke en menschelijke en anderzijds het geestelijke en lichamelijke in een hoogere eenheid waren opgelost.

Van dezen verheerlijkten Christus, aldus opgevat, beleed men nu, dat hij in het heilig Avonnmaal *zichzelven* mededeelde; en overmits in hem alle onderscheid tusschen het Goddelijke en menschelijke en evenzoo tusschen het lichamelijke en geestelijke was opgeheven, kon hij zichzelven niet mededeelen, of hij deelde zich *geheel* mede, d. w. z. zoowel naar zijn Goddelijke als menschelijke natuur, even goed *lichamelijk* als geestelijk. Wie dus het brood des Avondmaals at en den wijn des Avondmaals dronk, at en dronk daarmede tegelijk den verheerlijkten Christus; en dat wel op zulk een wijs, dat men inwendig in zich opnam zoowel iets van Jezus' Goddelijke als van zijn menschelijke natuur, en dit laatste niet alleen in geestelijken, maar ook in *lichamelijken* zin. De Avondmaalsgangers namen door het gebruik van brood en wijn dus ook iets van Jezus' verheerlijkt *lichaam* in zich op. Een bestanddeel, een iets, een element, een kracht van dat lichaam, hoe dan ook beschouwd, maar in elk geval een *iets*, dat niet uit Jezus' ziel kwam, maar uit zijn verheerlijkt *lichaam*. Niet alsof dit *deeltje* uit Jezus' lichaam gedacht moest als, *naast* de geestelijke kracht van zijn ziel, in ons dringende; want beide ziel en lichaam was in Jezus één; maar dan toch zoo, dat de Avondmaalsganger feitelijk iets ontving en in zich opnam, dat hem toekwam uit het verheerlijkte lichaam van Jezus.

Dit *lichamelijk* iets nu, dat door het sacrament des heiligen Avondmaals uit den verheerlijkten Christus in den geloovige overging, en door dezen in zich wierd opgenomen, kon uiteraard niet nalaten ook zekere uitwerking op *het lichaam* van den geloovige te doen; en ook over die uitwerking opperde men twee bepaalde zienswijzen.

Vooreerst toch hield men staande, dat dit *lichamelijke* dat bij het Avondmaal uit Jezus' lichaam ontvangen werd, de kracht bezat, om genezend en sterkend op het lichaam van den geloovige te werken. Het werd dus beschouwd als een soort medicijn, dat in ons lichaam indringende, de zwakte van ons lichaam tegemoet kwam, en allerlei schadelijke werking in ons lichaam tegenging. Zoo werd het heilig Avondmaal dus in therapeutischen zin opgevat; en dat niet als geloofssterking in de ziel, die vooral op ons zenuwleven weldadig en versterkend kon inwerken; maar zeer bepaaldelijk, als een *stoffelijke* inwerking, die rechtstreeks het *stoffelijke* in ons *lichaam* aangreep en aldus onze levenskracht verhoogde. Een voorstelling, waarvoor men zich dan liefst beriep op 1 Cor. 11 : 30, waar Paulus zegt, dat er ten gevolge van het misbruik, dat in de kerk van Corinthe op zoo stuitende wijze van het heilig Avondmaal gemaakt werd, in die kerk, o, zoovelen waren, die onder zwakheid of krankheid leden, of ook reeds ontsliepen. Hij zegt toch: „Daarom zijn er onder u vele zwakken en kranken en velen slapen."

Nu geven we voetstoots toe, dat deze woorden van Paulus metterdaad van *lichamelijke* krankheid en van een sterven naar het *lichaam* moeten verstaan worden. De apostel leert kennelijk, dat Gods toorn ter oorzake van een stuitende ontheiliging van zijn Sacrament over de kerk van Corinthe was gekomen, en dat deze toorn Gods openbaar wierd in de vele krankheden, die uitbraken, en die, op in het oog loopende wijze, door doodelijken afloop gevolgd waren. Men mag deze woorden dan ook niet verzwakken door ze te verstaan van *geestelijke* zwakheid of *geestelijken* doodslaap. Daartoe toch ontbreekt elke aanwijsing, en het verband sluit zulk een uitlegging af. Immers de apostel spreekt van een *oordeel* Gods dat over de gemeente gekomen was tengevolge van de ontheiliging van het Sacrament; eene ontheiliging die zóóver was gegaan, dat men zich aan den Avondmaalsdisch dronken had gedronken. Dit nu kon natuurlijk alleen geschieden door dezulken, die reeds, eer ze zich hieraan vergrepen, geestelijk zwak en zeer krank *waren*, en in zeer erge mate geestelijk *sliepen*. Het zou toch geen zin hebben gehad om te zeggen: „Er zijn er onder u, die zich op zoo roekelooze wijze aan het Avondmaal vergrepen; daardoor hebben deze mannen of vrouwen zich een oordeel gegeten en gedronken; en dit oordeel bestaat hierin, dat ze eerst *na* deze heiligschennis geestelijk zwak en krank *geworden* zijn." Want ook al geeft men toe, dat zulk een heiligschendende daad uiteraard door nóg diepere inzinking van het geloof moest gevolgd worden, zoo was deze verachtering van geloof bij reeds zoo ver uitgegleden personen toch nooit zóó in het oog loopend, dat Paulus hierop, als op een blijkbaar oordeel van Gods toorn wijzen kon. Deze geestelijke uitlegging is dan thans ook vrij algemeen door de kundiger uitleggers opgegeven, en men is teruggekeerd tot de uitlegging, die ook Calvijn en onze Staten-overzetting gaf, dat deze krankheid en deze doodslaap in *eigenlijken*, lichamelijken zin te verstaan zijn.

Er was ontheiliging van Gods Verbond. Dit verwekte Gods toorn schrikkelijk over de gemeente. En deze openbaring van Gods toorn bestond in het uitbreken van bange ziekten, die vaak doodelijk afliepen.

Zij echter die het voorstellen, alsof er bij het Avondmaal ook een sacramenteele kracht uit Jezus' *lichaam* aan ons *lichaam* toekomt, leggen die woorden op hunne wijze uit. Zie, zeggen ze, een goed gebruik van het Avondmaal verhoogt de levenskracht ook van het lichaam; en deswege nu wijst Paulus er op, hoe een verkeerd gebruik van het Avondmaal stoornis in de lichamelijke levenskracht ten gevolge had, en dienvolgens ziekte en dood na zich sleepte. Toch behoeft men deze uitlegging slechts even in te denken, om er het averechtsche en onhoudbare terstond van in te zien. Stond er: „Ten gevolge van het plaatshebbend misbruik worden er minder dan anders zieken genezen," zoo zou dit, op het standpunt van deze dwaalleeraars zin hebben. Is toch in hun oog het Avondmaal ook een *lichamelijke* artsenij, en wierden alzoo door het gebruik van het Avondmaal vele lichamelijk zwakken allengs gesterkt en gezond, dan sprak het vanzelf, dat een nalaten van dit goede Avondmaal deze genezende werking moest stuiten. Maar nooit kon een *niet*-gebruiken van dit geneesmiddel ten gevolge hebben, dat er krankte ontstond en dood gewrocht wierd. Immers de heidenen en Joden gebruikten dit medicijn evenmin, en zoo zou dus onder hen dezelfde krankheid zich hebben moeten openbaren in alle steden en dorpen, en zou er niets vreemds of opmerkelijks in gelegen hebben, dat deze zelfde krankheid ook onder de Christenen woedde; en kon alzoo Paulus dus niet geleerd hebben, dat zich in deze krankheid een kennelijk oordeel Gods *over de kerk* vertoonde. Gesteld al dat het gebruik van het Avondmaal voor het lichaam sterkend en genezend werkte, zoo kon daarom het zich onthouden van dit medicijn, nog nooit een oorzaak van *ziekte* worden. Wie het gebruikte, kon er dan lichamelijke sterking door erlangen; maar wie het niet gebruikte bleef die hij was; werd er niet beter, maar ook niet erger door. En zoo blijft er dus geen andere, dan de oude, gezonde uitlegging over, dat Gods toorn over de gemeente was opgewekt, en dat deze toorn Gods zich daarin openbaarde, dat hij op in het oog loopende wijze een ernstige ziekte uitzond, die velen krank en slap maakte en velen ten graven sleepte. Denk b. v. aan een ziekte als nog onlangs de *influenza* was, en die juist een karakter droeg, dat zoo geheel paste op Paulus' woorden: „Daarom zijn er onder u vele zwakken en kranken en velen zijn ontslapen". Van een beroep op 1 Cor. 11 : 30 zullen deze dwaalleeraars dus moeten afzien.

Toch gaan velen hunner nog verder, en leeren in de tweede plaats, dat Jezus door het sacrament des Avondmaals aan de geloovigen uit zijn eigen verheerlijkt *lichaam* iets mededeelt, waaruit ongemerkt het *nieuwe lichaam*, waarmede de geloovigen zullen opstaan, in hen bereid wordt. Hiertoe komen ze door een vervalsching van de belijdenis rakende » de wederopstanding des vleesches". Naar hun voorstelling toch gaat het lichaam, waarvan we bij den dood scheiden, geheel te loor, en ontvangen de geloovigen dit oude lichaam nooit terug, maar ontwikkelt zich allengs om hun ziel een geheel nieuw lichaam, dat niets met het oude gemeen heeft; zelfs niet in de kiem of in den wortel. Zoo zou er dus geen wederopstanding des vleesches zijn, maar het ontvangen van een tweede, geheel *nieuw* lichaam. En dit tweede, geheel nieuwe lichaam nu leeren ze, dat ons *in kiem* reeds hier op aarde *in* het oude lichaam gegeven wordt, en dat deze kiem van ons nieuwe lichaam bij den dood met de ziel vereenigd blijft, om in den dag der opstanding volheerlijk uit te groeien. En vraagt men nu, op welke wijze de kiem van dat tweede of nieuwe lichaam in den geloovige inkomt, dan wijzen ze ons op het Avondmaal, en stellen het ons voor, alsof Christus door het sacramenteel gebruik van het heilig Avondmaal uit zijn eigen verheerlijkt lichaam ons de kiem voor dit nieuwe lichaam inplant.

Natuurlijk blijven ze ons elk bewijs voor zoo gedrochtelijke leer schuldig, een leer of voorstelling, die op elk punt tegen de duidelijke onderwijzing der Heilige Schrift indruischt. Deze leer toch strijdt met de duidelijke voorstelling der Heilige Schrift, dat de ziel na den dood enkel geestelijk bestaat en van het lichaam geheel is *afgescheiden*. Ze strijdt tegen de onderwijsing der Heilige Schrift, dat er in den dag der opstanding *hereeniging* zal plaats hebben van de ziel met datzelfde lichaam, waarvan het bij den dood gescheiden wierd. En ze strijdt niet minder tegen de duidelijke openbaring der Heilige Schrift, dat de Christus eens ons *vernederd* lichaam gelijkvormig zal maken aan zijn *verheerlijkt* lichaam, niet door ons een deeltje van dit lichaam mede te deelen, maar „door die kracht, waardoor hij ook alle dingen zich zelven kan onderwerpen", d. i. door zijn goddelijke almachtigheid (Phil. 3 : 21). Geheel deze voorstelling moet dan ook als lijnrecht in strijd met Gods Woord, geheel en onverdeeld verworpen worden. Er schuilt zelfs geen element van waarheid in. Ook in den verheerlijkten Christus blijft de goddelijke natuur een andere dan de menschelijke natuur, en bezitten beide nog altoos haar onderscheiden eigenschappen; en evenzoo blijft ook nu nog in Jezus' menschelijke natuur ziel en lichaam principieel onderscheiden, zoodat het lichaam niet in de ziel en de ziel niet in het lichaam gemengd wordt, maar beide als twee eigen zelfstandigheden krachtens goddelijke schepping bestaan. Er kan dus geen mededeeling van Jezus' verheerlijkt lichaam aan de geloovigen plaats hebben. Het éene menschelijk lichaam is een ander dan het andere menschelijk lichaam; en er kan uit het éene lichaam niets in het andere overgaan, dan langs den gewonen weg, dien God in de schepping daarvoor gesteld heeft. Ja zelfs waar de menscheneter zijn medemensch slacht en zijn vleesch braadt en eet, eet hij toch niet zijn lichaam, maar alleen *de stof*, waaruit dit lichaam tijdelijk bestond.

Doch ook hiermee is de hoofdfout nog niet aangewezen, waarvan geheel deze gedrochtelijke voorstelling uitgaat, en die hierin is gelegen, dat Christus ons in het heilig Avondmaal niet zijn *verheerlijkt* lichaam, maar zijn *verbroken* lichaam en zijn *vergoten* bloed tot een spijs en drank voor onze ziele biedt. Dit feit is niet weg te cijferen. Immers zoowel het symbool als de woorden der inzetting bewijzen dit ten duidelijkste. De Heere *breekt* het brood, eer hij het zijn jongeren toereikt, en *giet* den wijn in den beker, eer zijn jongeren dien drinken. En als hij dan brood en wijn aan zijn jongeren toereikt, zegt hij uitdrukkelijk, dat dit brood zijn lichaam is, dat voor velen *verbroken* wordt, en dat die wijn zijn bloed is, dat *vergoten* wordt tot vergeving der zonde. Geen oogenblik mag dus bij het heilig Avondmaal dat *verbroken* en *vergoten* zijn uit het oog worden verloren; en dit nu wordt het metterdaad, zoodra men bij het heilig Avondmaal zijn zielsoog richt op het *verheerlijkt* lichaam des Heeren. In het verheerlijkte is niet enkel het lijden, maar zelfs het gebrekkige van dit aardsche overwonnen. Het verheerlijkte lichaam des Heeren maakt op ons geen anderen indruk dan van majesteit en glorie, gelijk Paulus hem zag bij Damascus en Johannes op Pathmos. Die aanblik nu is een gansch andere dan dien de aanschouwing van het kruis van Golgotha wekt. Gemeenschap met den gekruisten Christus leidt wel tot gemeenschap óók met den

---

De martelaren.

XXXIII.

CORNELIS HALEWIJN en HERMAN JANSZ.

In de kerk van Antwerpen bleef de vervolging aanhouden, ofschoon de vervolgers beefden en sidderden voor de gevolgen er van, wetende dat het volk meer op de hand van de belijders der waarheid was, dan van de priesters en monniken. Hadde dus 't konings bevel niet tot vervolging aangezet, de overheid van Antwerpen zou, ten minste in 1558 en 1559, den voortgang der hervorming rustig aangezien hebben. Nu was dit anders. Vooral de markgraaf van Antwerpen toonde zich ijverig in het opjagen en gevangen nemen van belijders der Waarheid naar de Heilige Schriften. In het begin van 1558 werden op zijn bevel naar den kerker gevoerd Cornelis Halewijn, een slotenmaker, van Antwerpen geboortig, en Herman Jansz, een geweermaker uit Amsterdam.

De laatstgenoemde werd vooral beschuldigd, dat hij in zijn huis der kruiskerk een vergaderplaats had beschikt; alsmede dat hij getrouwd was bij de voorstanders der Hervorming. Jansz zeide, dat hij geene samenkomsten in zijne woning had toegelaten, die door God verboden waren, maar alleen welke de Heere in de Heilige Schriften bevolen had. Toen wilde men van hem weten, wie die medebroeders waren, welke bij hem gekomen waren. Doch zelfs de pijnbank kon hem niet dwingen eenigen naam zijner medebelijders te noemen.

Terwijl dit te Antwerpen gebeurde, vernamen vrienden, magen en bekenden te Amsterdam, dat Jansz gevangen zat en wel wegens ketterij. Dit bewoog onzen martelaar hun zijne geloofsbelijdenis toe te zenden, waaruit hun bleek, dat hij alles geloofde »wat ons in de Profetische en Apostolische Schriften door den H. Geest is overgeleverd", en verwierp »alle ketterijen en leeringen, die daarvan afwijken". Natuurlijk toonde hij in dit geschrift, waarin hij met het Pausdom instemde, o. a. de leer der Drieëenheid, maar ook, waarin hij er van afweek o. a. het aanroepen van gestorven heiligen, middelaars en voorbidders, aangezien Christus als de eenige Middelaar moest worden aangebeden. Ook het miskennen van de door Christus ingestelde Sacramenten van Doop en Avondmaal.

Was de behandeling, die Jansz moest ondergaan, meestal hard, tegenover Halewijn werd de uiterste zachtmoedigheid beproefd, teneinde hem van de waarheid af te trekken. Dit was het gevolg van de pogingen zijner ouders bij den Markgraaf, om hem te bevrijden. De Markgraaf vroeg hem, of hij zich wilde laten onderwijzen, waarop Halewijn antwoordde: »Zeker, en kan iemand mij eenige dwaling uit Gods Woord aanwijzen, dan wil ik daarvan afzien". Doch op verzoek der ouders werd eindelijk besloten de zaken schriftelijk te behandelen. De advokaat Van Houten, die Halewijn toegevoegd was, bracht een geschrift in bij de rechtbank, in naam van Cornelis, waaruit bleek, dat de gevangene tot herroepen zijner belijdenis bereid was. Voortaan zou hij biechten, de Sacramenten gebruiken en om genade verzoeken als een goed zoon der kerk. Zelfs beleed hij, dat de predikatiën, in de kruiskerken gehouden, geen waarde hadden, enz.

Van dit alles was echter Cornelis Halewijn zich niet bewust. Hij schreef uit zijnen kerker aan zijne broeders en medebelijders vrijmoedigijk over zijn geloof in den Heere Jezus, en dankte den Heere, dat Hij hem staande hield. Deze brieven verheugden velen. Toch waren er, die argwaan koesterden. Het geheele rechtsgeding verliep zoo geheimzinnig, dat zij vermoeden dat er iets achter zat. De predikant Adriaan van Haemstede, de schrijver van de bekende geschiedenis der martelaren, was toen predikant te Antwerpen en deed de uiterste pogingen om achter de geheimen van het geding te komen. Eindelijk gelukte het hem, het bij de rechtbank ingediende pleidooi van Cornelis in handen te krijgen. In haast schreef hij het over en bracht het bij den kerkeraad. Ontroering maakte zich van al de broeders meester bij het lezen van dit geschrift. Diep verontwaardigd waren zij, dat Halewijn voor hen zoo geloovig sprak en voor den raad den Heere verloochende. Zij konden niet vermoeden, dat er bedrog in het spel was. Cornelis was een afvallige geworden meenden zij en in die gedachte schreef Ds. Van Haemstede hem »eene scherpe vermaning, hem biddende, om zich te bekeeren en zijne verloochening met eene ongeveinsde belijdenis voor den Raad te boeten en zich te beteren."

Toen Halewijn dezen brief in handen kreeg, werd hij ontsteld. Het bloed sprong hem uit den neus; hij wrong zich de handen en riep uit: »Hoe zou ik de waarheid loochenen! daarvoor bescherme mij God! Ach God, dat de broeders zulke gedachten omtrent mij koesteren: ik ben daaraan onschuldig, ik heb het niet gedaan." In dezen geest schreef hij aan den kerkeraad en deze ried hem aan een afschrift te vragen van het voor hem ingediende geschrift, indien hij werkelijk er niets van wist. De advocaat, dien hij om het bedoelde rechtstuk vroeg, bezorgde het hem. Toen zag hij dat zijne broeders hem terecht gewantrouwd hadden. Den broeders schreef hij, dat zijne vrienden en de Markgraaf, hem een valsche belijdenis in den mond hadden gelegd buiten zijn weten. Als het beste rieden hem toen de broeders aan, dat hij met eene openbare belijdenis voor den raad de waarheid zou betuigen en de valschheid aan het licht brengen en bestraffen." Hoe zwaar deze eisch was, omdat daaruit bleek, dat de broeders hem niet vertrouwden, Halewijn onderwierp zich en werd, ondanks de tusschenkomst van de vrienden, den Markgraaf en den advocaat, ter dood veroordeeld. Omstreeks een jaar lang hadden Halewijn en Jansz gevangen gezeten, toen het doodvonnis over hen werd uitgesproken. Reeds voor 5 maanden had dit kunnen gebeuren, maar uit vreeze voor het volk was de sententie telkens voor 8 en 14 dagen uitgesteld. En toen eindelijk het vonnis geveld was, werd dit zoo in het geheim gedaan, dat zelfs de martelaren er niets van wisten. De laatste maal, nadat zij voor hunne rechters gestaan hadden, keerden zij terug met de gedachte, dat de rechtzaak weer 14 dagen was uitgesteld. Zoo zeiden de dienaren ook. Daar zij echter niet naar hunne gewone gevangenis gebracht werden, maar in den kuil geboeid geworpen, begrepen zij dat hunne ure naderde. De laatste dagen huns levens op aarde werden hunne broeders niet meer tot de martelaren toegelaten. Alleen monniken en priesters beproefden hen te overtuigen van de waarheid des pausdoms.

Den dag na dat het doodvonnis was uitgesproken, werden aan Halewijn eenige gunsten aangeboden, o. a. dat hij een zachteren dood zou sterven, indien hij naar de monniken wilde luisteren, maar de gevangene weigerde beslist. Op weg naar de strafplaats vermaande Jansz den markgraaf, doch deze hoorde niet. Ook zong hij Ps. 130, terwijl Halewijn het volk vermaande. Op de strafplaats wilde de markgraaf, dat ieder der martelaren een houten kruis zoude in de handen houden, dan zouden zij met het zwaard gedood worden. Ook dit weigerden zij. Daarom werd de brandstapel voor hen gereed gemaakt.

Nadat zij voor hunne vijanden gebeden hadden, werden zij terzijde naar de hut geleid en daar gewurgd. Plotseling ontstond er eene beweging onder het volk, die den markgraaf en de zijnen schrik aanjoeg. De vrees des Konings was echter bij de schare grooter dan de liefde tot de waarheid. Daarom werd de beweging spoedig gestild. Toen werden de lijken der martelaren verbrand en den vogelen ten prijs gegeven.

DE GAAY FORTMAN.